

5 cent.

Gazeta de Mallorca

CRONICA SETMANAL CASOLANA

Arts y Lletres • Costums • Tràfec e Industria • Notícies • Anuncis y Reclams • de Ciutat y la Pàguesia

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

IMPRENTA DEN JUSEP MIR.—Cadena de Cort-11.
Diriguhi sa correspondencia y quesvuya més que s'ofersca.
Demanauihí sa tarifa d'Anuncis y Reclams.
Ventajes a n'es suscriptors.—Ja's sap: avuy en dia, més ven qui més anuncia.

Primera anyada.-Núm. 8.

• Palma • 23 de Maig • 1903

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Per tot Mallorca y dins Espanya: tres mesos: 1 PESETA
Per fora Mallorca: al Estranjer. 1⁵⁰
Número corrent: 5 cèntims.—Estantis 0¹⁰
Llibres mallorquins casi regalats.—Suplements gratis a n'es suscriptors.

TRADICIONS Y FANTASIES

NOVES POESIES DEN
MIQUEL COSTA Y LLOBERA
MESTRE EN GAY SABER

D'aquest llibre recent n'hi ha exemplars en venda en aquesta Administració: a 2 pessetes p'les suscriptors de sa GAZETA, y 2'50 p'les qui no sien suscriptors.

Ilustració Catalana

Fundada de bell nou per importants elements literaris y artístics, començarà a publicarse a Barcelona desde principi de Juny vinent.

Surtirà cada diumenge, en números de 16 planxes, tamany in-folio, estampats en paper superior y profusament embellits ab fotogravats y demés ilustracions propies d'aqueixa classe de revistes.

Oferirà als seus suscriptors, ab notable rebaxa de prèus, los principals llibres que en llengua nostra se vajen publicant.

Insertarà escullides composicions de poetes y escriptors mallorquins.

De la Ilustració Catalana n'hi ha prospectes y s'hi admeten suscripcions en aquesta Administració e Imprenta de sa GAZETA DE MALLORCA, Cadena de Cort, II.

La Ilustració Catalana ha establertes ses oficines al carrer de Mallorca, núm. 371-Barcelona.

Es «meeting» de dilluns

ILLUNS passat se reuníren ets amics de D. Antoni Maura, per dir en vêu alta lo que pensen y sénent, respecte de s'avalot promogut per sa gran prensa madrilenya contra s'actual ministre de la Governació.

Es un dret de crítica lo manco tan respectable com sa crítica dictatorial de que preténen usar y abusar es periòdics qui fan de Pere Mateu. Que se quexássen d'una nova partida de la porra estaría bé; pero que vulguen esser intangibles come ninetes de sucre, y no puguen sufrir rectificacions orals a ses seues declamacions escrites, no es cosa compatible amb sos hàbits de llibertat qu'ells invocan.

Un d'ets oradors des meeting va dir:

—«Dexam anar coeses nostres per un altre dia; es sentiment qu'avuy parla per boca nostra, no respòn a un egoisme de parcialitat política; aquest pic, Mallorca mos accompanya.»

Estam conformes; y sa GAZETA DE MALLORCA, encara que no sia més que p'és seu títol, ha de unir sa séua veu modesta a ses que tracten d'interpretar feument s'esperit de sa nostra terra.

Sa prensa moderna es una forsa que pot fer bé y pot fer mal, segons s'anima que l'inspira y es propòsits o ses passions que la mouen; tal com des foc en surt sa claredat y sa calor benèfica, o en surt s'incendi qui destrueix o sa fumassa qu'acuba y entabana.

Hem de confessar que a Espanya, sa gran prensa nacional, per cada déu vegades qu'haja defensat una causa justa,

cent vegades ha estat instrument de perdicció, esgarriant ses multituds vayvères; entre altres rahons, porque ses qualitats intel·lectuals y morals de sa majoria d'escriptors qui la nodrexen no estan a s'al·tura de ses séues pretensions, y porque sa majoria de lectors no retira sa séua devoció a n'es periòdics que no serven es llum dret, com passa a Inglaterra, ahont *The Times*, per un sol punt escapat va perdre una gran part de sa séua parroquia, y hagué de vogar cap enrera per salvarse des naufratz.

Encara ratjaven sang ses nafrés de sa guerra que mos dexâ sense polsos, y *El Nacional* entonava es *mea culpa*, per ell meteix y p'és séus companys de sa prensa, come principals responsables de sa tragedia; y el s'endemà tornáven sortir a ferse amos de s'opinió pública, com si res fos estat, y diguent: *¡Jo som en Jordi!*

Qui tenga sa paciencia de repassar sa colecció de qualsevol d'aquests *rotatius*, trobarà dins tres mesos sostengudes ses idées y tendencies més contradictòries; trobarà conduïts a n'es balcó de Pilat es metexos homos que una setmana abans eren rebutx amb rams y paumes.

Aquí meteix *El Imparcial*, en vista de s'anunci des *meeting* que s'havia de celebrar a Palma, s'alsava representant de sa prensa madrilenya; abrigantse abans de ploure, parlava de calumnies y acusacions possibles, y afegia:

«La campaña de hoy que hace la prensa madrileña contra el señor Maura, podrá ser viva.... pero ¿quién ha tomado barro del arroyo para lanzarlo á su rostro? Yeso se ha hecho por los mismos políticos y por la misma prensa con otros hombres no menos virtuosos, no menos ilustres que el señor Maura; pero no con él, y esto bastaría para la reciprocidad del respeto....»

Es a dir, que sa prensa madrilenya té aquestes manyes: sab tirà fang a n'ets homos il-lustres, de virtut inmaculada. Y axò ho diu *El Imparcial*, que «pot parlar per tota ella, com tota ella per parlar per l'*Imparcial*.»

Si bona fè d'aquesta prensa quedaria demostrada per un testimoni tan clàssic, si hagués mester demostració.

Pero anem a s'assumto d'ara, y comencem per dir que noltros estimam doñ Toni Maura y desitjam que puga fer y completar sa séua obra; pero més que s'interés illegítim a favor d'En Maura, mos estimula s'interés igualment illegítim contra s'influència funesta de sa prensa de gran circulació, qu'és una de ses plague de sa nació espanyola.

En Maura va pujar a n'es Govern com una gran esperança; y quant apenes havia tengut temps de pendre possessió des Ministeri, aquests diaris que no consenten qu'un ministre posi ma a ploma ni visca ni respiri sense llecencia séua, comensàren a siular y a tocar corns y esquelles, a veure si maretjat y oyat, heu tirava tot a rodar es nou governant que no's volia sometre a una especie de castració moral, y tenia s'atrevidament de no contar amb es periodistes per díu endavant sa séua tasca.

Dirán aquests periòdics que, sense ofensa, no se pot dubtar de sa sinceritat

que los inspira. D'axò sa gent que llitx y pensa una mica, ja se n'ha fet càrec; porque tampoc no es tanta ni tan general sa toxarrudesa, fonament des poder periòdistic.

Y tothom, naturalment, en vista de aquesta bona fè qui ni tan sols se pren es trebay de sostenir hábilment una enginyosa farsa, se demana s'esplicació de lo que passa.

Y a Madrid y fora de Madrid, començen a parlar alguns papers públics de certes relacions que hi ha hagudes, temps enrera, entre certs periodistes y es Govern, y de que una voluntat enèrgica ha romput aquestes relacions. Y *La Atalaya* de Santander, parla de periodistes sense vergonya, capassos de vendrerse per tres pessetes, y altres més carets. Y *El Día* s'enfada y puja dalt la parra; y *La Atalaya* pitja més fort y trèu es testimoni d'altres diaris madrilenys, y cità llocs y fets y cantidats; y a un article des *Diari de Barcelona* hi sona s'èco des lladruces de sa guarda de cans famolencs qu'han vist desapareixer ses pellerofes de sa corrupció política; y *El Universo*, de Madrid, reproduceix aquest article; y es periòdics de Mallorca y altres regions fan es comentaris consecutius, sense cap mica de misteri.... Pero ¿que més? A sa revista *Nuestro Tiempo* des mes de Janer, sortia un article ahont llegim:

«Esa constante è inevitable crítica de los Gobiernos, se inspira por lo general en el estado de ánimo del periodista, que también es político con miras al Gobierno ó al presupuesto. El personaje de primera ó de tercera fila, hace que su periódico invoke á la opinión para atribuirle sus entusiasmos ó sus amarguras, según que el buen señor tenga de cara ó de espaldas al poder. El periodista, ó responde á esa consigna de su patrono, ó trabaja de propia cuenta, y lo que atribuye á la opinión no es más que lo que él piensa, favorable cuando se le satisface en sus pretensiones, aunque sólo sean de vanidad, hostil cuando se le contraria. El actual Gobierno ha resuelto no reservar actas á los periodistas ilustres de la oposición, ni repartir entre los modestos aquella partida que el presupuesto de Gobernación destina á otros usos menos corruptores y vergonzosos; y de ahí el estado de ánimo con que casi toda la prensa de Madrid asiste á la obra de los actuales Ministros. ¡Periòdico hay, en fin, cuya actitud se mide por la licencia que el Gobernador concede á las casas de juego!»

Qui firmava aquest article? D. Salvador Canals, periodista distingit, *Jefe des negociat de la prensa*, y per lo tant conexedor de ses interioritats des periodisme y des Ministeri. ¿Y que digué a n'axò sa prensa madrilenya?.... Callá com una morta.

Era precis qu'ets amics y paisans de D. Toni Maura resolguésser fer un meeting de protesta, porque sa gran prensa de Madrid, abans de sobre lo que diríen, parlás d'acusacions calumnioses; y després de ses primeres notícies telegràfiques, se sentís ferida y maltractada y fés responsable es ministre de lo qu'han dit es séus amics; ¡com si li haguéssin demandada sa minuta des discursos, y com si ets oradors haguéssen fet altra cosa

que recullir, com un de tants elements de reflexió y de judici, lo que s'ha llansat a n'es quatre vents de sa publicitat per tota Espanya!

Y basta per avuy. Fins un altre dia.

Per pobres infantons!

I Cas succehit

Una nit d'hivern fosca y freda, soná la campaneta de la porta de ma casa, y al obrirla, una dona jove y bella me demanà plorant un poc d'almoya p'els séus infantons, que res havien menjat en tot lo dia. Per colgarlos sense sopar no li bastava cor.

Son mārit dorm moltes hores dins la barca pescadora; menja, si'n té, sopes ab peix; fuma xigarrets de dolent tabac que li escorxen sa gargamella y beu qualche tassonet de negre suc, que'l s'obre, en veritat, metzina p'els séus còssos y a voltes també per les séues àimes. El dissapte, o compareix mans buydes o ab lo que tot just basta per pagà'l lloguer de la pobre casa qu'habiten. La bona muller desitja treballar; es illestà texidora de catifes: pero no pot sortir fora-casa, tenguient pèus y mans fermats p'els tres infantons que no saben sino plorar y demanar pá. ¡Pobre Francisca! els téus mals demanen grans remeys.

Els qui vivim afalagats per la fortuna, poc podrem comprendre les dolors d'una mare forsada a captar pa p'els séus fillets.

¡Mon plē de misèries! Diguesme qu'encares tens bálsam per curar les nafrés dels cors sensibles; diguesme que la caritat, filla de Deu, no's morta encare. ¡Pobre Francisca! Me dol l'amargor de la téua àima, y voldría endolcirla ab l'amor de la méua. Si aquí hi hagués *Breçols del minyonet Jesús*, tendriem camí ubert, per aminvar les téues penes y ferleste manco fexugues.

II Una bona obra

—¿Y que son (me dirás, tu qui llegexes aquesta fulla) que son els *Breçols del minyonet Jesús*?.... —Aquest es el nom que la piadosa fundadora, filla de Mallorca, doná a la casa de caritat qu'al carrer de Moncada, de Barcelona, román oberta tot lo dia, per guardar infantons de les pobres jornereres, mentres elles treballen a les fàbriques o se guanyen el pá ab altres industries.

Dins sales grans, netes y ben oratjades, s'hi veuen posats en orde breços de joc, aon hi descansen petits cossets que dormen mitx riguent, somiant ab los àngels sos germans. Quant se desperten, les filles de la caritat ab amor de mare los donen, a dins nets viverons de vidre, la dolça llét que los nodeix y aconsola. Els majorets de tres, quatre y fins a cinc anys, menjen sopeta; y asseguts a l'ampla escalonada de fusta, segueixen ab la vista y ab la veu a la mestra que'l ensenya les primeres lliçons de l'humana ciència.

Aquelles dones que's pobles qui's diuen civilisats rebutjen y maltracten; aquelles verges que per amor a Deu y al prohisme dexären riqueses, patria, familia y llibertat; aquelles heroïnes que no s'espanten quant retrona encesa la pòlvora dels combats y ajonollades preguen al Senyor de la pau, curant ferides a amics y esterns, pagantlos bé per mal; aquelles enfermeres qu'entre la peste y l'inxundia vetlen dins els hospitals, cumplenen també la seu bella tasca, sembrant dins los petits cossets que les escolten la bona llevor d'evangelica doctrina. Doctrina que tal volta en farà de qualcun d'aquells infants un altre Vicens de Paul o Ignaci de Loyola.

Y ja qu'anomen Sant Ignaci, vendrà bé recordar que dins la ciutat aon fortes encare s'alsen les ruines del castell que serví de refugi al ferit soldat de Carles V y li obrí les portes perque volás á formar la milicia de Jesús, un'altra casa com la que deix boscada es el consol y bon remey de les jornaleres de Pamplona.

¿Qui, sabent lo que son les ordes monàstiques, pot calumniarles? ¿qui, tènguent cor y conciencia, pot perseguirlas? Sos fills escampen a llunyanas terres la llum de la fe y el balsam de la caritat.

A l'Africa, a l'Australia, a l'América, a la China y fins a la culta Europa, ¿no son elles sempre planter de metges d'ànimes, mestres y deslliuradors?

III

Aspiració

Desde Navarra volá mon pensament cap a Mallorca. ¡Mallorca, si no éts ma patria, jo t'estim com si u fosses!

Com a rica perla dins la mar, éts tresor de gran prèu: patria del màrtir de Bugia, santificada per les petjades de la Verge vall-demossina, ta bellesa m'enamora; sí, jo t'estim; y al estimarte, vull per lo tèu front corona de regina, corona que no li manc la més petita joya.

Tu téns còves d'artística bellesa, formades per mans omnipotents: comellars ab catifes esmaltades y montanyes vestides de verdor; temples ab gótiques arcades aont sabis y virtuosos preveres alcen cada dia l'hostia santa. Téns hospital, consol de pobres, qu'embelleix per l'orde y la netedat qu'en tot demostra; una casa o palau que's diu *Misericordia*, perque allá dins la troben els desgraciats de totes condicions; no't falten albèrcs per l'orfanesa, ni escoles píes qu'ab los raigs del sol de veritat catòlica rompen la fosquedad de l'ignorancia. Per los qui de la vida son arribats a l'hivernada sense parents ni amics qui's agombolen, també, elles, les Germanetes dels pobres, s'apleguen per servirlos, despertant les adormides ànimes ab la veu de l'amor y del dever; cuidant sos còssos fins a deixarlos descansats dins la fossa. P'els fruits del vici y la miseria, p'els fills de mares malentranyades, fabricáres un torn qu'al voltar, los dóna mares santes.

Pero essent tant noble, tant rica, tant cristiana y caritativa, encara no'n téns una de casa, com sa que jo desitx y voldria veure fundada avuy meteix, y que protegida per la Reina del Cel, dugués per nom: BREÇÒ DEL MINYONET JESÚS.

Margarida CAYMARI.

Les Filadores

Miraules bé, les filadores
que res atura;
sanes, vermeys com a mores
que'l sol madura.

Mirau sos dits bellugadissos,
fila que fila;
mirau l'embat com pren sos rissos
y'ls enrodilla.

També son cap fila quimeres;
pero'l temps corre,
y com ses mans son tan lleugeres,
prest les fa borra.

Es son filar justa semblansa
d'aquesta vida
qu'amb tanta estopa d'esperansa
vé revestida.

Y el temps es fus que no s'atura,
y assedegada
l'ànima fila sa ventura,
massa afanyada.

¡Filoua n'es la criatura,
ben despuyada!

Emilia SUREDA
Son Cladera, 1902.

DE FORA-MALLORCA

Prèmi ben merescut.—Una Governadora.—Missions de besades.—Un cap de bandolina.—Un pianista mallorquí.

Sa lectura d'aquest bell article de dona Margalida Caymari, qu'ara meteix acabam d'insertà, mos du a sa memoria un fét recent, sobre amor a s'infància.

Enguany, a Fransa, han concedit es prèmi Montyon a dues dones, mare y fia, que durant molts d'anys no han feta altra cosa sino crià infants d'un hospici, sense havé volgut cobràr may p'és seu didatge, ni un céntim qu'es un céntim.

Entre ses dues, han criat més d'un centenà d'aquelles pobres criatures abandonades, sense que may se les ne morís cap.

Ara que los han concedit es prèmi de sa seuà caritat y desprendiment, el renuncien a favó des meteix hospici, aon han viscut tants d'anys una y altra; y no demanen sino que les manténguen sempre allá y les deixin cuidá es seus nodrissons, tota la vida.

Qualque lectora casada y amb infants, trobarà que no'n corren moltes de dides com aquelles, tan abundoses ni a tal prèu.

* * *

Es cosa ben sabuda que en ets Estats Units ses dones poden prendre y exercir moltes de carreres que aquí están reservades a n'es masclles. Així es que allá costa poca pena trobarhi metjesses, missères, potecaries y enginyeres y tot. A qualche estat d'aquells, ses femelles han arribat a intervenir y ferhi retxa en sa política; pero may s'era vist es cas de que cap dona americana ocupás un càrrec tan important com es que es Govèrn yanki ha donat ara a una tal miss Gib Moore, nombrada (si no m'entén papés) governadora de Filipines.

Molt agosarada ha d'essé aquesta miss per podè manetjá unes riendes y corretjades qu'han espanyat es dits de tots quants de governadòs son anats a Filipines fins al dia d'avui.

En conten una de molt bona, de quant era nina aquesta novella Governadora.

Tenia a les hores una caretta de lo més fina y garridoja, que feya beséra a tothom qui la vés; (ara es segú que ja li deu havé mudat.) Idò heu de pensà y creure que un dia, un senyó qui dinava devora ella se va dexà dí: —¡Quina caretta de xeràf! ¡no m'en cansaría may de besà aquesta nina!

Ella que u sent, y tota amesa li respon:

—¡Ell s'en cansaria més aviat que no's pensa! Li posaría de missions cent duros que tenc dins sa lladriola, que no es capás de donarme'n mil, de besades seguides, sense aturarse.

Es senyó hi vengué a bé, y passáren avant ses missions. ¡Y que m'en direu!... ell abans d'arribà a ses cinc centes, ja no pogué pus.

¡Com no li han d'està alerta es filipins! Si de nina ja era tan resolta y etxerevida, ¡quo no ha de fè ara, ja gran, si va derrera fè mal, amb má sexuga y dents estretes!

* * *

Pareix un tròs de novel·la den Ponson du Terrail lo succeït fa un parey de dies a sa presó de la Corunya. Tots es presos s'alsu-

ràren contra es gordians, perque a n'es parexe, los escatimaven es menjà y los ho donaven molt dolent.

Se posà en cap des rebètlos un tal Mamed Casasnovas, conegut de fa temps a molts de presilis d'Espanya, y s'atreví a fer cara a tot es personal de sa presó, important condicions y tractant amb so meteix governadò com d'un igual a un altre.

Podeu pensà si axò haurà indignat amb tota l'ànima a n'ets elements oficials. Es segú que certa gent desitja de tot bon có, sense esserne res, qu'en Mamed Casasnovas sia severíssimament castigat p'és seu atreviment y poc respecte a s'autoridad constituida. Així com entre es perdularis y es presonés, a l' hora d'ara en Mamed es un vertadé heróe.

Pero, sense admirà ni defensà es matonisme que fa qu'un presidari sia més admirat y respectat des seus companys com més entravessada demostra tení s'ànima, axí meteix s'es mesté confessà que aquest homo, que dins una presó sap organisa una lliga de tots es presos y en es moment precis romp es grillets, toma sa porta de sa seuà cetla, compareix entre tots ells y se fa rotlo de sa coua; celebra conferencies amb so governadò, sense mirà tant sols es maussers apuntats a n'es seu pit y s'en torna tranquilament a n'es seu lloc, haguent pogut fugir d'èu vegades; amb tot axò s'hi revela un coratge y un ardiment com pocs s'en veuen.

¡Qui sap si aquest malfactò, educat dins un medi social favorable, haurà estat un gran governant! y qui sap si En Napoleon o En Bismark, que no se distingiren gran cosa p'és seu sentit moral, criats entre gent perduda, serien estats per l'estil d'En Mamed Casasnovas, o pitjós qu'ell!

No es sempre del tot mentida lo que diu sa gent popular, sobre ses planetes d'un homo.

* * *

A un parey de diaris de Madrid llegim que s'es fet sentí y admirà molt, a ca'sa vescomtesa de Barrantes, un pianista mallorquí amic nostro: En Toni Torrandell, jovensà d'Inca.

Devant un auditori des que formaven part molts de mestres de piano des més notables de la Cort, tocà una partida de pesses d'aquelles que posen es galons de mestre a qualsevol qui les sòni bé; com son ses *Variacions* den Caplonch, ets *Estudis sinfònics* den Schumann y qualcuna altra de ses moltes que té En Torrandell ben estudiades.

A noltros qui l'hem sentit sovint y sabem lo molt que val, no mos sorpren es bon èxit qu'ha tengut a Madrid, com a futur concertista. Si segueix estudiant amb sa constància qu'ha tenguda fins ara, aviat serà de lo milloret d'Espanya.

Ley desitjam de bondeveres.

Cansó per infants

(A L'ACTE DE BENEFICIR UNA BANDERA PER L'ESCOLA)

El bon Jesús nos crida:
—¡Ninets, veniu a mi!
—Jesús de nostra vida,
ja nos teiu aquí.

Per vos alsam bandera;
guiausos sempre vos
per dins la polseguera
del mon tan perillós.

Mostraunos la doctrina
d'eterna veritat,
la vostra llei divina
qu'allunya de pecat.

Serem vostra guardeta,
y vos el bon Pastor....
¡Que may d'aquesta pleta
s'en perda cap, Senyor!

M. COSTA, Pr.

INDUSTRIES OLVIDADES

Ses cuques de seda

Encara m'en recort, de com jo era atloell, fa una corantena d'anys, que per molts de pobles y viles de Mallorca la gent s'entretenia a crià cuques de seda, treguentne bones ganancies.

Senyores y tot de la pagesia s'ocupaven cad'any, en vení es temps, de parà esment a n'aquest ram. Heu prenien com entreteniment; y lo qu'en treyen los bastava y sobrava per calsà y vestí, o per fé un reconet a poca costa.

Per pocs doblés, es cuques valencians les proporcionaven un' unsa o dues de llevó de cuca. La duyen uns quants dies dins sa pitéra, entre camí y gipó; y com estava a punt de néxe, preparaven capses o garbellots, amb fuyes ben tènres de moré, y les posaven a llòc teb y guardat d'humitat, fins que naxia sa novellada.

Tant com ses cuques anaven crexent y tornat grosses, ivènguen bones covonades de fuya, y a darles menjà s'ha dit! En vení s' hora de posar-se a filà y fé s'ametió, ivènguen estépes y brancons d'auzina, per on ses cuques s'enfilaven!

Llavò ja no quedava sino aplegà y netejà un poc' ets ametlons, triantlos cuidadosament. Venien es valencians qui los compraven, a uy o a pes; es negoci quedava fet, y fins a l'any vinent, altra vegada!

Cad' unsa de llevó, ets anys que sa cría anava bé, era per produhir un quintà o més de metionada. Y a sis o set duros s'arrova, no s'en temien y es producte muntava a un parey o un quèrn de dobles de vint, d'aquelles de perruca.

Sa fuya d' moré si valia per molt una dobla de quatre. Y trèt d'aquela despesa y poca cosa més, tota la resta era ganancia.

Tant a Mallorca com per moltes províncies d'Espanya, sa cría de cuques era una riquesa. Vengué una malaltia qu'evahí uns quants anys aquells animalets. La gent s'en va cansà, y tot s'en anà en orri.

Moltes filatures de per Valencia y Murcia haguéren de plegà y amollà en banda. Aquell negoci s'espargí, y tot lo que va perderhi Espanya heu guanyá Fransa. Allà sabéren defensarse millò de sa malura, y Lyon y altres ciutats s'hi feren riques y los dura encar'ara.

Sa cría de cuques de seda ja hem dit que dóna poc destorb, y se pot fé com a feyna d'afegitò, entre moltes altres. Basten dònes o atletes per cuidarsen, y no ha mesté cap gran capital es qui la vulga emprende. En 30 o 40 dies cad'any, està feta tota sa feyna.

Lo indispensable son morés: y a onseuya, per voréres y partions, per gayes que no's conren, per marges de siquies y torrents, sense emprà ni un cortó de terra grassa, per torrents y tot que no sien de regadiu, per tot s'hi campa bé es moré, y trèu bona tanyada y esponera de fuyes. Y ademés d'aquestes, dóna també un llenyam excel·lent, per ferne mobles.

* * *

Si's tractás de revivà de bell nou aquela fácil y productiva industria, bastaria que s'aplegassen uns quants propietaris y conradòs qui prenguésen es cap devant y donássen s'exemple.

Derrera ells y totduna que s'adonássen des bon resultat, molts d'altres los seguirien.

Res de demandà protecció ni ajuda a n'es Govern! ja arribaré de bon toc! Es morés tendrien temps sobrat de madurarne uns quants d'esplets de mores.

Cadascú per ell, y un poc d'aidà a n'ets altres. Axò sí: malavetjá a trià llevó de bona casta, encara que fos pagantla un poc més cara; y a escampà arreu planté de

moré, y a sembrarne cad'any, per aumentar sa cría en gran escala.

Molts de conradós que avuy les passen tristes, molts de vinatés que sa filoxera los ha rebentats, molts qui apenes cuyen blat per tot l'any, o es bestiá los es anat malament o s'olivà no'ls ha trèta pareya, trobaren tal volta una compensació de pèrdues y mancabs y una font de ganancies, girant es cayre y s'atenció a n'aquest ram de cuques de seda.

Ses pèrdues en tot cas no podríen esser sobrades; y en canvi es beneficis los podrien enllepolts.

Val la pena de ferhi un pensament, y arriscà, en essè hora, lo que valen un paixey d'unxes de llevó de cuca.

EL SEN JAUME DE COSTITX

Llumenet blau

AL MEU AMIC JAUME PONS

Ja fa temps que, per ma patria,
molts ne veig que van cercant
poderosa y rica ofrena
de grandesa y benestar.

Mentre creuen uns que'l poble
visquent lliure's fa més gran,
altres pensen qu'axò es causa
de disturbis y altres mals.

Dalt lo Palau d'Arts y Ciencies
jo hi veig un llumenet blau.....
¡Quina ditxa, patria méua,
si tots fóssem allá dalt!

A. G. ROVER

12 Abril, 1903.

Fuyes y Brots d'Historia mallorquina

1502.—Maig, 15.—Grans y extraordinaries festes a Sant Francesc, que celebren tots es llistes ab motiu de ses bones notícies arribades sobre beatificació y privilegis que en favor de sa ensenyansa Iuliana havia lograts a Roma mestre Pere Dagüi. Hi hagué un lluit certamen literari y altres actes solemnes.

1615.—Maig, 10.—Aquest any se va fer en es bastiòs de sa porta de Sant Antoni sa bendició des fruits, que abans solien fé dalt es Puig de Randa.

1623.—Maig, 18.—Gran tempestat y aigada que durà més de dues hores: tots es torrents venien grossos; dins la Sèu haguéren de destapà algunes tombes per desembassà s'aigo que sortia de dins es Capitòl y ja arribava a sa capella de *Corpus Christi*. S'en pujaren la Veracreu dalt es campanà y tocaren campanes llarga estona contra es mal temps.

1627.—Maig, 6.—Grans festes per tota la ciutat, ab motiu de sa beatificació des germà Alonso Rodríguez. Es fossé de la Sèu va fé una crida, a sò de trompes y tambors, anunciant sa solemnitat de l'ordemà, que va esser molt lluïda, tant a Montision com a la Sèu.

1642.—Maig, 5.—Trobáren mort En Pere Juan Simonet y Dameto, amb dues ferides, su baix de ses finestres de ca's capellà Albanell.—*Id. dia 22.*—Mort des comenador Dameto, de resultes d'haverlo fet, en bon dia del Ram, es comenador Rossinyol.

1692.—Maig, 17.—En tal dia havien de penjat, en mitx des Born, un montuïrenc; y com el s'en menaven a la forca, quant passà per devant es Virrey, demanà indulxit, y li va esser concedit. Al acte l'haguéren de saynà, de s'alegria.

1716.—Maig, 13.—Tregueren a la vergonya encolcat demunt un ase y amb mordassa a sa boca, un ciutadà qu'havia parlat contra es dret que tenia Felip V a sa corona d'Espanya. Dia 16 també fou trét a la vergonya, vestit de pells de cabra, un carnici, perque havia comprat bestiá, sabent qu'era robat, y llavó el va tornà vendre.

CRONICA CIUTADANA

Concerts Nicolau

Un èxit complet, indiscutible, son estats es dos concerts de dimecres y dijous, y es d'esperar que també u serán es dos que falten.

No anava gens errat En Noguera quant deya s'altre dia, a *La Almudaina*, que es públic ciutadà de tant en tant sol donà bones proves de teni més bon paladà de lo que pareix moltes de vegades. Noltrós quant mos quexàvem, no fa molt, de sa mala música religiosa que té invadides ses nostres esglésies, ja feyem constà es

bon grau de cultura que hi ha a Mallorca, respecte a música profana.

Es Líric va estar cada vespre ple de gent, desitjosa d'assaborir es menjaret que li oferien, y de refegi amb afany: venc a di, demandant sa repetició, vulgues no vulgues, d'una partida de pessses, casi totes ses que per ses dimensions podien esser repetides.

Realment se compren aquest entusiasme; porque may s'era sentida—que jo sapia—a Ciutat una orquesta de tan notables condicions. Diuen lo fi amb esquisida delicadesa; lo brillant amb energia sugestiva; y se someten amb tan ajustada correcció a sa batuta des mestre Nicolau, que bé coneix que no es aquest únicament directò de s'orquestra, sino organisdò intelligent, instructò incansable, consejé discret; lo que deu havé d'essè aquell qui vol manetjá amb acèrt y conciencia una batuta.

Així u comprenegué es públic, que l'aplaudi fervent, derrera cada sonada. A n'ets aplausos generals hi afegim de molt bon gust es nostre, humil pero entusiasta.

Dissapte qui vé en parlarém amb més espai, llavó que tendrem s'impressió completa de ses quatre vetlades.—A. Borda.

Publicacions rebudes

PORTFOLIO de las cuevas de *la Hermita (Artá y de Drach (Manacor)*.—Palma, 1903.—1 vol. de text y láminas: 750 pts.

Es llibreter D. Lluís Fábregues, de sa costa den Brossa, acaba de publicar aquesta interessant col·lecció d'una vintena de vistes de ses coves d'Artá y de Manacor, reunintles dins un volum enquadernat apostà, y posanthi unes quantes planes de text explicatiu, per donar més exacte idea de lo que son aquelles maravelles de sa nostra roqueta.

Es una col·lecció de tamany més petit, y de prou més cómodo, qu'aquella altra qu'anys enrerà publicaré En Gay y En Champsaur, y que molta de gent no se determinava a comprarla, perque la trobaven massa cara.

Amb aquesta qu'ara es surtida a llum, qualsevol forasté des qui vénen a Mallorca y van a visitar ses coves, podrà per pocs doblés adquirir y dursen una recordansa permanent d'aquelles fantàstiques belleses qu'haurà vistes. Y es mallorquins qu'entre es seus llibres ilustrats vulguen tenirne un qui los reproduessa amb tota exactitud es punts de vista més notables y es detalls més característics d'aquelles grans sales, lacs, columnes y demés primoroses obres de degotis, no han de sòlo procurar-se un exemplar d'aquest *Portfolio*, es milló y més complet que fins ara s'es publicat a un preu reduït, y amb una forma elegant y apostà per tenir entre es llibres vistosos que sòlen adornar sa tauleta d'una sala de rebre.

En aquesta Administració de sa GAZETA n'hi ha exemplars, lo meteix y a igual preu qu'a sa llibreria d'En Fábregues.

* * *

A D. Damià Serra, director des trabays d'Estadística d'aquesta província li agrahim ses notes que mos ha enviades sobre moviment de població d'aquesta ciutat, durant es darrers mesos d'enguany.

En farem un extracte, y el publicarem.

* * *

Es banquers Srs. Martínez y Planes mos fan a sobre qu'han autorisats es seus empleats, D. Josep Rubio y D. Miquel Planes, perque usen tant un com s'altre sa firma de la casa, y mos preguen que u fassem avinent a n'és nostros lectors.

Queden servits.

Gazeta Religiosa

Sants y festes de la setmana entrant

Avuy dissapte 23: S. Miquel b. y S. Crespí cfr. Demà DIUMENGE 24: S. Silvano mr. y S. Simeó. Dilluns 25: Sta. Magdalena de Pazzis y Sant Gregori, papa.

Dimarts 26: S. Felip Neri cfr. y fundador.—Lluna nova.

Dimecres 27: S. Juan papa y Sta. Restituta, verge y mr.

Dijous 28: S. Just cfr. y S. Germà bisbe.

Dijous 29: S. Maxim y St. Eleuteri.

Dissapte 30: S. Fernando rey. (*Dijuni: no poren menjá carn.*)

Setmana cossera

Coranthonces

Seguen avuy, y demà acaben: a s'oratori

des Carmelites de Sta. Catalina, a la Mare de Deu del Carme.

Dies 24, 25 y 26, a St. Felip Neri, a n'es Sant titular.

Dies 27, 28 y 29: a la Missió, a la Mare de Deu de la Medalla.

Dies 29, 30 y 31: en el Socós, a la Mare de Deu dels Desemparats.

Altres funcions

Diua 24, a Sta. Eularia festa del Sant Cristo amb música y sermó.

A ses parroquies y demés esglésies, ses acostumades funcions de quart diumenge de mes.

¿Voleu rebre de franc y sense que vos cost ni una maya aquesta GAZETA DE MALLORCA?... Idò teniu un mèdi.—Girau fuya, y el trobareu a s'anunci de sa 4.^a plana. Aprofitau, si creys que vos convé.

Correspondència Administrativa

P. & C. (Nova York).—Avuy vos enviam uns quants números de sa GAZETA y dins un parey de dies vos enviarem sa tarifa que demanau.

F. de P. F. (Barcelona).—Dissapte passat rebèrem sa vostra carta y demés. Es metex dia servir en els números de sa GAZETA a n'és nou suscripto F. F. y vos enviarem per correu els llibres demanats. Tot queda notat, romanguent a favò vostro 78 céntims. Gracies per s'interès y es bons desitjos.

J. A. G. (Barcelona).—Rebuda la vostra de dia 18. Vos serà eniat setmanalment a més del vostre, l'exemplar que desitjau.

A. B. A. (Valldemossa).—Respecte de lo que mos parla, avuy per vuy no vos porem di res; però hem tendrem en compte y més enuant ja vos dirrem qualche cosa. Y gracies per s'ofertiment.

Derreries

D'axò ja fa molts d'anys.

Un condemnat a mort, tot retgirat y tremolós li deya a n'és botxi que l'havia d'escapsà amb una destralota d'aquelles qu'en temps primé s'usaven per tâyà caps.

—Per amor de Deu, no'm fasses patí! ja pots veure si tens bon pols! Si'm tayes es coll en redó, amb so primé còp, un amic mèu t'entregarà una dobla de vint, de part mèua.

—No tengueu ansia (i responia es botxi): som pràctic en l'ofici, y vos assegur que no tendreu quèixa ni res que di de mi. Podeu viure ben descançat.

* * * Ja fa un grapat d'anys que vivien a Fornalutx dos glosados, qu'a un li deyèn En Serra y a s'altre En Gelat.

Tots dos eren torrés, y en Gelat feya de moliné, per afegiti.

En Serra era molt llést per engorgolà gloses, y en Gelat per axò li menava un poc de enveja.

Un dia de festa demà, que tots dos surtien de missa de sa capella de Bálitz d'avall, a les hores propiedat de D. Juan Ripoll, En Gelat, després de gratar-se es front una bona estona, li desparà a n'En Serra aquesta glosa:

Tu qui fas sa guarda a estones
y éts tan llést a anà a cobrà,
de cop te voré parà,
companyero, a ses puntones.

Eu Serra se gira tot rebent, y com un pinyol de cirera li enfoca aquesta altra:

Es tèu mal vè de més lluny
y es més mal de curà;
tu téns dos arts per robà,
y jo no'n ténc sino un.

A. B.

Llibres mallorquins casi regalats!

L'han ben aprofitada molts de suscriptors afecats de sa nostra literatura, a s'avinentesa que los varem oferir aquest mes passat, d'adquirir bons llibres mallorquins a uns preus tan reduïts, que may eren estatis tan ventajós com ara.

D'aquí y de per fora Mallorca mos n'han fet tal demandadissa des llibres anunciat, que d'alguns (com de s'Historia de la Casa Real de Mallorca, es tomet de Recorts y Esperances, es de El

Trovador Mallorquí y s'Album Artistic de 'Mallorca) ja no'n roman ni un exemplar.

En vista d'axò, y desitjós de seguí facilitant s'adquisició y lectura de bons llibres mallorquins, hein cercat y lograt aumentar encara més sa llista de títols; y axí ampliam y repetim en benefici vostre sa siguent oferta:

Tots es qui sien suscriptors de sa GAZETA DE MALLORCA o s'hi suscriuen durant aquest mes de Maig, poden adquirir a sa nostra Administració exemplars des llibres qui seguexen:

Pessetes.

POESIES en mallorquí popular, per P. d'Alcàntara Penya.—1 tom de 495 pág. amb retrato de s'autor, fotografat 1

CUENTOS MALLORQUINS, des metex autor: 1 vol. de 289 pág. 0'75

LO JOGLAR DE MALLORCA, per Jeroni Rossetlló: 1 vol. de 406 pág.. amb tradacció castellana 2

PÓETAS BALEARES (siglos XVI y XVII) publicats per J. Rosselló: 1 vol. de 396 1

PÓETAS BALEARES (sigle XIX) publicats p'el metex: 1 vol. de 662 pág. 1

RIMAS VARIAS de D. T. Aguiló: 3 vol. 8^a. 2

EN JUANOT COLOM: discurs històric per J. M. Quadrado: 1 quad. de 24 pág. 0'15

RONDADA DE RONDADAS, en mallorquí, per don Tomás Aguiló y Cortés, (4.^a impresió): 1 quadernet de 32 pág. 0'10

BIBLIOTECA de Escritores Baleares, por Joaquín M. Bover: 2 toms en un vol. de 600 y 695 pág. 7'50

NUMISMÁTICA BALEAR, per Álv. Campaner: 1 vol. de 360 pág. (amb láms.). 5

NOTICIAS Histórico-Topográficas de la Isla de Mallorca, por J. M. Bover: 1 vol. de 402 pág. 0'50

PÓESIES de D. J. Lluís Pons y Gallarza: 1 vol. de 156 pág. 1

ESCENAS BALEARES, per A. Frates: 1 volum de 331 pág., conténdint ses tres noveletes *Los dos amores*, *Un destajo á media noche* y *Las mejoras*, que si bé escrites en castellà, per argument y color mallorquinetjen ferm.

GÉMINIS, noveleta des

FERRO-CARRILS DE MALLORCA

Servei de trens de passatgers

De Palma a Manacor y Felanitx: a les 7'40 des matí; a les 2 y a les 6'25 des capvespre.
De Palma a Sa Pobla: 7'40 de matí; 2'30 y 6'25 de capvespre.
De Manacor a Palma: 4 y 6'30 de matí, y 5'15 decapvespre.
De Manacor a Felanitx y Sa Pobla: 6'30 de matí y 5'15 de capvespre.
De Felanitx a Palma. Manacor y Sa Pobla: 6'40 de matí; 12'15 y 5'25 de capvespre.
De Sa Pobla a Palma, Manacor y Felanitx: 6'55 de matí; 1 y 5'25 de capvespre.

CORRÈUS AL INTERIOR

Surten cada dia en diligència, per casi totes ses viles aon no hi passa es tren, devés les 2 des capvespre. Arriben a ciutat entre 7 y 8 des matí.

TEATRO MALLORQUÍ

ELS MOLTS ANYS A D. METROBI
ES CORDÓ DE LA VILA MESTRE FORNARI
ELS GLOSADORS D'ALTRE TEMPS-ES CALSONS DE MESTRE LLUCH
SA PLAGUETA DES LLOCÜS ES BAU DE MÀDOL BANAUÀ
ELS DOS MESTRES DE FUSTER
y altres pesses dramàtiques mallorquines, les trobareu a sa tenda den Mir-Cadena de Cort, número II.

Calçats de moda

Esmerada confecció

SABATERIA RATIER

Carrer de sa Cadena de Cort, 7 y 9.
Venta de tabacs y efectes timbrats

ALS SENYORS METGES
DIALYSÉS GOLÁZ

MEDICAMENTS VEGETALS
GRANDIÓS ÉXIT

S'ENVIAN ELS FOLLETINS DE FRANC
ESCRIVINT A

J. ALDRICH G. { SANT PAU, 47
BARCELONA

VAPORS-CORRÈUS

Partexen de Palma

A Barcelona: dimars, dijous y divendres: a les 6 de capvespre (directes) y diumenges a les 5 id. (via d'Alcudia).
A Valencia: dimecres a les 9 de matí.
A Alicant: dissabte a les 6 de capvespre.
A Ervissa: dilluns a les 10 de matí, dimecres a les 9 id. y dissabte a les 6 de capvespre.
A Mahó: dimars a les 6 de capvespre (directe) y dimecres a les 2 id. (via Alcudia).

Arriben a Palma

De Barcelona: dilluns, dimecres y dissabte, a les 7 de matí (directe) y dijous a les 9 id. (via d'Alcudia). De Valencia: dienens a les 10 de matí.
D'Alicant: dimecres a les 6 de matí.
D'Ervissa: dimars a les 6 de matí; dijous a les 2 de capvespre y divendres a les 9 de matí.
De Mahó: dilluns a les 9 de matí (via d'Alcudia) y dimars a les 6 de matí (directe).

TRAMVÍA DE PALMA A PORTO-PÍ

De sa Plaça den Coll y de la Glorieta, desde les 5 y mitja des matí fins a les 9 des vespre, surt un cotxo cada 15 minuts.

De Porto-Pí a Ciutat, de les 5 des matí fins a les 8'50 des vespre partexen dos cotxos cada 15 minuts.

Tot es trajecte: 25 cént. Al Terreno, 15 id. A Sta. Catalina, 10 id. Entre estacions, 10 id.

SERVICI TELEGRÀFIC PROVINCIAL

Estació oberta a totes hores: sa de Palma no més.

Estacions obertes de dia: Mahó, Ciutadella, Ervissa y Sóller.

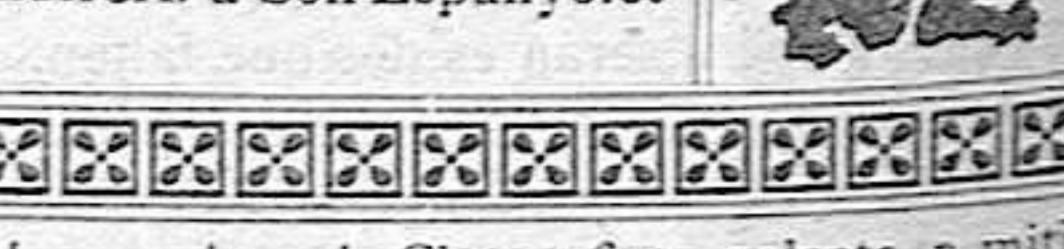
De servici limitat (9 a 12 matí y 2 a 7 capvespre): Alcudia, Artá, Felanitx, Inca, Manacor, Andratx, Sóller y sa d'Alaor (Menorca).

Semàforo: Bajoli (Menorca).


La Cartujilla
 FÀBRICA DE CERÀMICA
Productora de tota classe d'objectes artístics
 FABRICACIÓ EN GROS DE TOUS REFRACTARIES
 ALAMBINS SEGONS MODELOS
 FOGLANTES GRANS Y PETITES Y DE TOT PRÉU
 FORNS portàtils refractaris
aposta per panaderies, confites, barcos, fondes y cases particulars; amb sa ventatge de podé esser trasladats en mudarse de casa; de 80 centímetres a tres metres cabals de diàmetro: de 40 a 400 pts.
 Si voleu menja bescuit
o pastes de tota casta, amb un forn d'aquesta vos basta y en deu minuts tot es cuix.
La Cartujilla
 C. de Montserrat y Mazagán
 A Son Espanyolet


Obres de Ramon Llull
Text original directament treballat dels millors còdices més antics que romanen.
 QUESA edició, comensada anys enrera per D. Jeroni Rosselló y continuada ara per un aplec de llibristes mallorquins, se publica en bells volums in-4º, estampats ab il·lustracions i il·lustracions ab pròlegs y estudis bibliogràfics, notes y variants, lámunes y fàscims, per donar més cabal coneixensa de les principals obres autèntiques del gran mallorquí del segle XIII.
 Van publicats y estan en venda dos volums:
 Libre del Gentil e los tres Savis; Libre de la primera e segona Intenció; Libre de Mil Proverbis; ab pròleg y glossari den M. Obrador y Bennassar; i vol. d'unes 700 pàgs. . . 10 pts.
 Arbre de Filosofia d'Amor; Libres de Oració, de Deu, de Coneixensa de Deu, del Es de Deu; ab pròleg den Miquel Costa y Llobera, Pr.: i vol. de més de 500 pàgs. . . 10 pts.
 N'hi ha exemplars en aquesta Administració, a ses principals llibreries de Palma y a sa den Alv. Verdaguer, a Barcelona.
 Aviat estarà llist y se posarà en venda el Fèlix de les Maravelles del mon: 2 toms en un vol., amb pròleg bibliogràfic den M. Obrador.
 Altres volums estan en preparació per publicarlos seguidament.


La Roqueta
 FÀBRICA DE CERÀMICA ARTÍSTICA
que ha fet la seva sa MAJÓLICA MALLORQUINA DE LLAMBREROS METÀLICS
 S'hi fan reproduccions de qualsevol exemplar d'algún mèrit y bellesa que se troben en aquesta illa; lo metex que objectes decoratius d'esquisit gust: columnes, jèrrons y tèsts per flors, jardineres, bustos moderns y variades figures modernistes.
 Admet encàrrecs per fei anuncis de ratjoles, decoració de frontis, fàtxades y habitacions, y tot lo demés que correspon a n'uestre ram.
 Tenda y despatx de LA ROQUETA
 Carrer de Sant Miquèl, n.º 27 y 29


 Vinblanc claret, Classe fina, selecta, a mitja pesseta es litro.—Unió, 53, entre es Mercat y es Born
LA VINYA
 Impr. den J. Mir.-Cadena de Cort, II.

Gazeta de Mallorca

Per ara y fins a altra orde, surtirà a llum cada dissabte.

Publica escrits literaris y de costums mallorquines, qualque glosa entremixt, notícies arreu de Ciutat y de fora, y un sensí de coses més, que per tothom puguen esser de lectura agradable y profitosa.

Redacció y Administració: A s'Imprenta y Papereria den JUSEP MIR (su ran de Cort) a on s'hi admeten suscripcions y anuncis.

Redactors: Com sempre: pocs y ben avenguts.

Colaboradors: Tots es qui vulguen esser, mentren serven es llum dret y procuren no vessar s'oli. Admetrem y publicarem escrits enviats, si mos agraden y vénen amb firma coneiguda; y la reservarem, si u preferex s'autor.

No's tornen es manuscrits rebuts.

Correspondents pagesos: Ja'n tenim uns quants de concertats; però en voldriem més, un a cada vila, ben informat y actiu y que donás bon conte. Qui u vulga esser, qu'escriga o que s'arramb, y mos vorem ses caretes.

Anuncis: Tants ne volgueu, de grossos y petits, lo metex que reclams y entrefiles, d'aquells que fan àculs a ucells a sa beguda. Industrials y venedors, si no anunciau, js'ansia per voltros! Anireu magres y quedareu amb so gènero mort; mentres es qui anuncien vos passarán cama, rics y grassos. Aqueixa es sa lley de tot comers, avuy en dia.

Suscripció: La vos oferim amb grans ventatges. A tots quants se suscriguen dins aquest mes de Maig, los posarem un anuncí de franc y los farem rebaxa per altres més qu'en vulguen.—També, casi regalats, vos oferim bons Llibres mallorquins, de sana y sabrosa lectura: (reparau bé s'anunci, a sa tercera plana, amb nous títols y auments, de setmana en setmana.)—Altres regrexos vendràn derrera aquests, que vos farán esclamà:—Benhaja s'hora que m'hi vaig suscriure a sa GAZETA!

Suscripció regalada: ¿La hi voleu rebre de franc, a sa GAZETA, sense que vos cost ni una maya?.... Idò vet'aquí es medi.—Qualsevol sia qui mos duga 12 suscripcions noves, sa qui farà tretze (dotzena de frare) serà per ell, y la rebrà franca a ca'séua; per bon retorn y amb agrairement de ses dotze que mos haurà arrambades. De més a més, el contarem com a suscriptor honorari y protector de sa GAZETA.